

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski

SSN Mariusz Załucki (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 20 grudnia 2021 r., XV Ca 1676/21,
w sprawie z powództwa M. M.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną;

2. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.

Maciej Kowalski Krzysztof Grzesiowski Mariusz Załucki

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 czerwca 2021 r., w sprawie z powództwa M. M. przeciwko Bankowi S. A. z siedzibą w W. o zapłatę, Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 63 217,45 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie.

Podstawą wyroku był następujący stan faktyczny:

Zainteresowanej zaciągnięciem kredytu hipotecznego powódce przedstawiona została oferta dwóch kredytów: złotówkowego oraz waloryzowanego do franka szwajcarskiego. Powódka została przy tym poinformowana, iż kredyt złotówkowy będzie trudniejszy do uzyskania, albowiem w jego przypadku zdolność kredytowa powódki może nie być wystarczająca. Pracownik banku informował pozwaną, iż drugi z zaproponowanych kredytów, to również kredyt złotówkowy, jednak inaczej przeliczany. Powódka nie była informowana o sposobie przeliczania kredytu ani o sposobie określania kursu franka szwajcarskiego. Warunki umowy kredytowej nie podlegały negocjacji.

Powódka została zobowiązana do założenia konta złotówkowego w pozwanym banku, z którego następować miała spłata rat kredytu. Do zawarcia umowy doszło 9 stycznia 2008 r. Kwota kredytu wyniosła 231 000 zł. Zgodnie z § 1 ust. 3A umowy kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 31 grudnia 2007 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej Banku wynosiła 108.792,91 CHF i miała charakter wyłącznie informacyjny. Zgodnie z § 10 ust. 5 umowy raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

Pismem z 24 września 2020 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty, w terminie do 9 października 2020 r.. kwoty 63 838,85 zł tytułem zwrotu bezpodstawnie pobranych przez Bank S.A. środków pieniężnych na poczet spłat rat kredytu hipotecznego zapadalnych w okresie od października 2010 r. do lipca 2020 r. Powódka oświadczyła, że do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego kosztem powódki doszło na skutek określenia przez Bank S.A. wysokości poszczególnych rat kredytu hipotecznego z zastosowaniem postanowień umowy kredytu mających charakter klauzul abuzywnych.

Pozwany przy zawarciu umowy z powódką działającą w charakterze konsumentki posługiwał się opracowanym przez siebie wzorcem umowy. Warunki umowy poza kwotą kredytu, okresem kredytowania nie były z nią indywidualnie negocjowane.

W ocenie Sądu analiza treści zobowiązania łączącego strony prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż powódka zaciągnęła kredyt złotowy, czyli taki, w którym kwota jest wyrażona w walucie polskiej. Sąd przyjął, że klauzula indeksacyjna w zakresie odniesienia kredytu do CHF jest niedozwolona. Jej treść umożliwiała bowiem bankowi jednostronne kształtowanie sytuacji powódki-konsumentki, w zakresie jej zobowiązań wobec tego banku, co niewątpliwie zakłócało równowagę pomiędzy stronami przedmiotowej umowy. Pozwany bank przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości kredytu waloryzowanego kursem CHF poprzez jego narzucenie. Waloryzacja kredytu udzielonego na podstawie umowy o kredyt hipoteczny odbywała się w oparciu o tabele kursowe i to uprawnienie banku nie doznawało żadnych - formalnie uregulowanych - ograniczeń. Umowa o kredyt hipoteczny nie określała sposobu ustalenia kursu wymiany walut wskazanego w tabeli kursów banku. Umowa nie przewidywała wymogu, aby wysokość kursu ustalonego przez bank pozostawała w określonej relacji do aktualnego kursu CHF publikowanego przez NBP. Oznacza to, że pozwany miał dowolność w zakresie wyboru kryteriów ustalenia CHF w swoich tabelach kursowych, a przez to kształtowania zobowiązania klientów, których kredyty, a następnie raty kapitałowo - odsetkowe, są waloryzowane kursem CHF. W umowie nie podano też sposobu ustalenia kursu sprzedaży CHF. Samo sprecyzowanie chwili waloryzacji nie stanowi w każdym razie wystarczającego zabezpieczenia interesów powódki. Zresztą czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany CHF, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta. Kurs sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej banku zawiera bowiem marżę kupna lub sprzedaży, która to wartość jest zależna wyłącznie od woli banku.

Jednocześnie Sąd I instancji przyjął, że zastąpienie zakwestionowanych postanowień wzorca innymi uregulowaniami jest niedopuszczalne. Zakaz ten wywiódł z art. 5 zd. 1 Dyrektywy, który ustanawia wymóg tzw. transparentności

klauzul, ale także z wymogu zapewnienia efektywności dyrektywie jako takiej. Uznaje się bowiem, że w przypadku gdyby sąd miał możliwość tego rodzaju ingerencji w treść klauzuli, to ryzyko dla przedsiębiorcy stosowania klauzul niedopuszczalnych byłoby znacznie ograniczone.

W ocenie Sądu po wyłączeniu tych postanowień umowa nie może dalej wiązać strony i być wykonywana. Postanowienia umowy, które Sąd uznał w niniejszej sprawie za abuzywne nie stanowiły głównych świadczeń stron wynikających z przedmiotowej umowy, jednak w sposób istotny wpływały na możliwość jej wykonywania, albowiem określały zasady, według których nastąpiło przeliczenie wyrażonego w CHF zobowiązania kredytowego na złote polskie. Po wyeliminowaniu abuzywnych postanowień z obowiązującej umowy, w żaden sposób nie są w niej uregulowane zasady dokonywania rozliczeń pomiędzy stronami. Po wyłączeniu tych postanowień nieuregulowane pozostają zasady waloryzacji kwoty kredytu, a co za tym idzie, również poszczególnych rat. W konsekwencji, brak jest możliwości ustalenia kwoty zadłużenia w walucie obcej, z uwagi na wypłatę kwoty kredytu w polskich złotych. Nadto bezskuteczność klauzuli walutowej w umowie o kredyt denominowany w CHF stwarza problem sprowadzający się do zagadnienia- jaką stawkę oprocentowania należałoby stosować do określenia należnej pozwanemu wysokości rat kapitałowo - odsetkowych. Stawka LIBOR przewidziana w umowie jest integralnie związana z klauzulą walutową, a więc w przypadku uznania tej klauzuli za niedozwoloną stosowanie stawki LIBOR staje się bezprzedmiotowe. Brak byłoby natomiast możliwości zastosowania stawki WIBOR. albowiem jest to stawka stosowana wyłącznie do kredytów w walucie polskiej, w oparciu o średnie oferty złożone przez 13 największych banków na polskim rynku, przy odrzuceniu stawki najwyższej i najniższej. Stawka LIBOR jest ustalana natomiast z uwzględnieniem 10 walut obcych, bez waluty polskiej. Stawki LIBOR nie stosuje się ani do określania wysokości oprocentowania kredytów walucie polskiej, ani do określania oprocentowania depozytów' składanych w walucie polskiej.

W konsekwencji fakt, że dalsze wykonywanie umowy nie jest możliwe, z uwagi na brak możliwości ustalenia pierwotnej kwoty kredytu, skutkują nieważnością całej umowy, a kwotę dochodzoną przez powódkę należy potraktować jako świadczenie nienależne.

Wyrokiem z 20 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił apelację pozwanego, podkreślając że w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej utrwalony jest pogląd, że mechanizm ustalania kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta. Podzielił wielokrotnie wyrażane stanowisko, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

Wyrok Sądu II instancji został zaskarżony skargą kasacyjną, w której pozwany bank zarzucił naruszenie:

1. art. 382 k.p.c. w zw. z (i) art. 235 § 2 k.p.c., art. 278 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 380 k.p.c. oraz w zw. z (ii) art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 1561 k.p.c. oraz (iii) w zw. z art. 327 1 k.p.c. poprzez dokonanie ustaleń faktycznych i przedstawienie koncepcji prawnych, które nie mają pokrycia w relacji stron niniejszego sporu lub pozostają wprost sprzeczne z materiałem dowodowym;

2. art. 385¹ § 1 i § 3 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 4a) pr. b. oraz Dyrektywą 93/13 oraz w zw. z art. 65 § 1 i § 2 k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię, polegającą na błędnym uznaniu, że nie jest możliwe rozróżnienie klauzuli indeksacyjnej (§ 1 ust. 3 i 3A, § 10 ust. 2 umowy) od klauzul przeliczeniowych (§ 10 ust. 5 umowy);

3. art. 385¹ § 1 i § 3 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na tym, że sąd meriti nieprawidłowo ustalił treść przesłanki jednoznaczności

4. art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c. oraz art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka walutowego oraz spreadu walutowego są bezskuteczne z uwagi na ich abuzywność;

5. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. oraz art. 6 Dyrektywy 93/13/EWG poprzez ich błędne zastosowanie i przyjęcie, że umowa kredytu jest w całości nieważna (bezskuteczna) w związku z uznaniem niektórych postanowień umowy za niedozwolone zgodnie z art. 385¹ § 1 i 2 k.c.;

6. art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 3 pr. b., art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 Dyrektywy 93/13 poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że kurs średni NBP nie jest właściwy do zastosowania w umowie kredytu;

7. art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. XXVI i XLIX ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - przepisy wprowadzające kodeks cywilny oraz z motywem 13 i art. 5 Dyrektywy 93/13 poprzez jego niezastosowanie i pominięcie okoliczności, że w polskim porządku prawnym istnieje zwyczaj stosowania dla rozliczeń kursu średniego NBP;

8. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że bezskuteczność kwestionowanych klauzul umownych skutkuje brakiem możliwości obowiązywania umowy, wobec jej sprzeczności z naturą stosunku prawnego;

9. art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 6 Dyrektywy 93/13/EWG w zw. z art. 2 oraz art. 32 Konstytucji RP oraz art. 2 i art. 3 Traktatu o Unii Europejskiej poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i bezpodstawne ustalenie nieważności umowy.

Skarżący domagał się m.in. uchylecia zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Powódka wniosła m.in. o oddalenie skargi kasacyjnej i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne.

W ostatnich latach do Sądu Najwyższego trafiło wiele spraw odnoszących się do problemów prawnych opisanych w skardze kasacyjnej przez skarżącego. W konsekwencji ukształtowała się linia orzecznicza, uwzględniająca bogaty dorobek judykatury Trybunału Sprawiedliwości UE. Rozwój orzecznictwa na temat

tw. „kredytów frankowych” osiągnął swoje apogeum 25 kwietnia 2024 r. powzięciem przez SN w składzie całej Izby Cywilnej uchwały III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej *ex lege* (art. 87 ustawy o SN).

W uchwale SN podsumował dotychczasową linię orzecniczą, przyjmując że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

2. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.

4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.

5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Odstąpienie od zasady prawnej przyjętej przez skład całej izby SN jest zaś możliwe tylko poprzez wydanie kolejnej uchwały w analogicznym składzie (art. 88 ustawy o SN), co do dnia rozpoznawania skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie nie nastąpiło.

Zarzuty materialnoprawne podniesione w skardze kasacyjnej, w świetle stanowiska Izby Cywilnej SN wyrażonego w uchwale z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, nie mogły więc odnieść pożądanego przez skarżącego skutku. Przyglądając się treści sformułowanych zarzutów skargi kasacyjnej trzeba bowiem wskazać, że umowa stron niewątpliwie miała charakter abuzywny, nie było możliwości jej dalszego trwania po wyeliminowaniu tych klauzul czy zastąpienia wyeliminowanych jej postanowień, tak jak i nie nastąpiło naruszenie prawa materialnego co do sposobu rozliczenia stron. Rozstrzygnięcie Sądów *meriti* dostrzega wynikające z tego konsekwencje i jest w tym zakresie poprawne. Nie doszło więc w sprawie do naruszenia wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego.

Z kolei także zarzuty naruszenia prawa procesowego nie znalazły potwierdzenia, zwłaszcza że stanowią przede wszystkim nieuzasadnioną polemikę z decyzjami procesowymi Sądu odwoławczego. Samo zaś uzasadnienie orzeczenia sporządzone przez ten Sąd jest wystarczające by poddać je kontroli kasacyjnej.

Trzeba dodać, że podobne sprawy dotyczące zarzutów pozwanego w sporze z innymi osobami były już niejednokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który analogiczne skargi kasacyjne pozwanego wiele razy już oddalał. Taka sytuacja miała miejsce m.in. ostatnio w wyrokach Sądu Najwyższego: z 12 grudnia 2024 r., II CSKP 2378/22, z 28 marca 2024 r., II CSKP 2294/22, z 8 marca 2024 r., II CSKP 1462/22 czy z 8 września 2022 r., II CSKP 1094/22. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie widzi jakichkolwiek wystarczających powodów by rozstrzygnięcie niniejszej sprawy miało być odmienne.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną. O kosztach postępowania orzekł zaś na zasadach wynikających z art. 98 k.p.c.

Krzysztof Grzesiowski

Maciej Kowalski

Mariusz Załucki

Na mocy art. 330 § 1 k.p.c. stwierdzam
niemożność podpisania uzasadnienia wyroku
przez sędziego SN Krzysztofa Grzesiowskiego
z powodu długotrwałej nieobecności

Maciej Kowalski

[SOP]

[wr]

[r.g.]